

'Verzetsstrijders in het Westland criminelen'

... Het gewapend verzet tegen de Duitsers was minder deugzaam dan gedacht.

... De Knokploeg Westland was feitelijk een misdaad syndicaat, meent onderzoeker Maarten van Buuren.

► UTRECHT

Het georganiseerde verzet tijdens de Duitse bezetting heeft een goede naam. In het gedenboek dat kort na de oorlog verscheen, *Het Grote Gebod*, schreef ds. F. Slomp, zelf een groot verzetsman, dat het verzet zich liet leiden door het liefdegebod: 'God liefhebben boven alles en onze naaste als onszelve.' In het werk van dr. L. de Jong bleef dat beeld in stand. De Jong noemde *Het Grote Gebod* 'een bij uitstek waardevol werk'. Maar dat beeld klopt niet, meent Maarten van Buuren. Hij is hoogleraar Franse letterkunde in Utrecht, maar schrijft de laatste jaren ook over andere onderwerpen, zoals *Kikker gaat fietsen!*, over zijn depressie. Nu heeft hij een boek geschreven over het gewapend verzet in het Westland, de streek boven Maassluis, waar hij in 1948 geboren werd. In het Westland werd het gewapende

verzet geleid door Piet Doelman, wiens naam in *Het Grote Gebod* nauwelijks voorkomt. De auteurs hebben zijn rol kleiner gemaakt dan ze in werkelijkheid was, ontdekte Van Buuren. Want Doelman paste niet in het beeld. Hij had zijn naasten niet lief, maar beroofde en mishandelde hen. Een van zijn naasten sloeg hij zelfs dood. Van Buuren is ervan overtuigd dat Doelman geen uitzondering was.

lastige man

Het verhaal over Doelman gaat als volgt. Hij was een gereformeerde tuinder en varkenshouder in Honselersdijk, een lastige, dominante man die geen gezag verdragen kon. Voor de oorlog maakte hij ruzie met de kerkenraad en het gemeentebestuur. In de zomer van 1940, de bezetting was net begonnen, maakte hij zich boos over NSB'ers die tweemaal per week in Naaldwijk kwamen demonstreren. Hij organiseerde knokploegen, die gewapend met schoppen, bijlen, staven en knuppels de NSB'ers uiteenjoegen. Daarna hield hij zich enkele jaren rustig. Hij profiteerde van de bezetting, zoals zoveel Westlandse tuinders, want de

Duitsers namen groenten en fruit tegen maximale prijzen af. Maar toen de bezetter jongemannen te werk ging stelden in Duitsland, kwam Doelman in het geweer. Hij pleegde een overval om *Ausweise*, vrijstellingen voor dwangarbeid in Duitsland, te bemachtigen. De Duitsers kwamen er achter en Doelman dook onder, in de Oostgaag, een polder boven Maassluis. Daar organiseerde hij het verzet in het hele Westland. Van Buuren laat wel zien dat Doelman zich niet liet leiden door het liefdegebod. In de statuten die hij voor de Knokploeg Westland schreef, stond niet alleen dat men verraders zou liquideren en vijandelijk transport zou saboteren, maar ook en met nadruk het 'in beslag nemen en veilig stellen van voorraden'. Dit bleken verhullende bewoordingen voor een criminele praktijk: de knokploeg van Piet Doelman pleegde overvallen op boerderijen, ook van goede Nederlanders, onder wie familie van Van Buuren, en verdeelde de buit niet onder de hongerende mensen, maar maakte er in de zwarte handel vette winsten mee. Zelfverrijking noemt Van Buuren dat. Wie er wat van zei, was zijn leven niet

zeker. Doelman had drie mannen in dienst om liquidaties uit te voeren; hun schietvaardigheid was sterker ontwikkeld dan hun geweten. Eind april 1945 werd Doelman haast per ongeluk gearresteerd en naar het Oranjehotel in Scheveningen gebracht. Hij zou worden geëxecuteerd, maar werd juist op tijd door het verzet bevrijd.

Lein Francke

Voor de Knokploeg Westland was de zwarte handel een vorm van verzet, en de voedsel distributie, georganiseerd door de overheid en gepropageerd door de NSB, een vorm van collaboratie. Een van de mensen die hier moeite mee hadden, was Lein Francke, vader van elf kinderen en een man van twaalf ambachten en dertien ongelukken. Uit verzet tegen de zwarte handel en de zelfverrijking sloot hij zich aan bij de NSB, maar hij was te slap om er een hoge vlucht te maken.

Na de bevrijding werd hij door het verzet van zijn bed gelicht. Hij had de pech dat zijn weg werd gekruist door Piet Doelman, die zojuist uit de gevangenis kwam. Zonder vorm van proces en onder het toezien oog van enkele ver-

zetsmakers sloeg Doelman Francke dood. De latere bestuursvoorzitter van Shell, Gerrit Wagner, was erbij, deed niets en loog naderhand over wat er was gebeurd. Ook op andere plaatsen in het Westland vergreep Doelman zich aan weerloze slachtoffers. Hij kreeg wel een proces, maar hij loog en verdraaide de feiten, en de aanklager en de rechter namen daar genoegen mee. Van Buuren spreekt harde woorden over Doelman en de Knokploeg Westland. Het meest doet Doelman hem denken aan een maffiabaas en diens knokploeg aan een misdaad syndicaat. Uitzonderlijk waren ze niet. Van Buuren meent dat het gewapend verzet niet het verhaal van christelijke naastenliefde is, maar van 'geweldpleging, onderlinge rivaliteit van benedeleders, gewapende roofovervallen en liquidaties'.

zwager

Die generalisatie wordt in dit boek slechts ondersteund door het goed gedocumenteerde relaas over de Knokploeg Westland. Maar aanwijzingen dat het gunstige beeld van het verzet niet altijd klopt, zijn in de kranten van kort

na de oorlog niet moeilijk te vinden. Na de oorlog nam het voormalig verzet geregeld het recht in eigen hand. Zo werd politieagent Hendrik Scheffer in maart 1946 vermoord door voormalig verzetsstrijder C.R. van Schie, omdat Scheffer in de oorlog een zwager van Van Schie had gearresteerd, waarna de zwager in Duitsland was omgekomen. Vlak voor Van Schie de trekker overhaalde, kreeg zijn slachtoffer te horen waarom: 'Ik zal uw leven omruilen voor het leven dat u mijn zwager hebt ontnomen. U kunt nog bidden.'

Dit voorjaar werd bekend dat voormalig verzetsstrijdster Atie Ridder-Visser (97) kort na de oorlog een Leidse ingenieur had gedood die met de Duitsers zou hebben gecollaboreerd. Dat was nieuws, omdat men zulke dingen van het verzet niet had verwacht. Het onderzoek van Van Buuren naar Piet Doelman en de Knokploeg Westland nodigt uit, de rooskleurige verwachting met donkere tinten bij te stellen.

► n.a.v. *De afrekening. Ontmaskering van het gewapend verzet. Maarten van Buuren. Uitg. Lemniscaat, Rotterdam 2011. 310 blz. € 19,50*

ND, zat. 15 okt. 2011